Motivation of viewing as a factor of youth perception of violence in films

O.Vinogradna

G.S. Kostiuk Institute of Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Article info

Received 12.10.2017

Accepted 29.06.2018

G.S. Kostiuk Institute of Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

elenavinogradna@gmail.com

Виноградна, О. В. (2018). Мотивація перегляду як чинник сприйняття молоддю насильства у кінострічках. *Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools*, 27 (3), 117–122.

Vinogradna, O.V. (2018). Motivation of viewing as a factor of youth perception of violence in films. *Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools*, 27 (3), 117–122.

The article examines the influence of motivation on the perception of film containing episodes of violence. As a result of the study, the motives for watching feature films with the content of violence, reflecting the direct emotional attractiveness of the depicted violence, are associated with an increase in the desire to become acquainted with the cinema production indicated, with its potentially dangerous perceptions.

Results show that film violence perception relates to motives. For student youth, the main motives for viewing feature films with the content of violence are: curiosity as the attractiveness of the shown violence, the lack of choice, the attractiveness of the non-violent content of the tape, the desire to look at your favorite actors and heroes, desire, some kind fill up your free time, the desire to get acquainted with an unknown movie, the desire to get acquainted with something new during the viewing, randomness, emotional enthusiasm, satisfaction from the experience of negative emotions during the review poison, influence of the environment, advertising and advice of others, the entertainment of such films and the desire for diversity.

Such motives for viewing art films with the content of violence, such as curiosity, enthusiasm, desire for diversity, as a whole, reflect the direct emotional attractiveness of the depictions of violence, associated with an increase in the attractiveness of the cinema production and the desire to revise it.

Keywords: motivation of viewing; on-screen violence; cinema violence; motivation of spectators; film violence perception; young people.

Мотивація перегляду як чинник сприйняття молоддю насильства у кінострічках

О.В. Виноградна

Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, Київ, Україна

В статті розглядається вплив мотивації на сприйняття художнього фільму, що містить епізоди насильства. У результаті проведеного дослідження, встановлені мотиви перегляду художніх фільмів із змістом насильства, що відображають безпосередню емоційну привабливість зображеного насильства, пов'язані зі збільшенням бажання знайомитись із зазначеною кінопродукцією, її потенційно небезпечним сприйняттям.

Ключові слова: мотивація перегляду; екранне насильство; кіно насильство; мотивація глядачів; сприйняття насильства в художніх фільмах; молоддь.

Вступ

На екранах телебачення та кінотеатрах майже кожен фільм має епізоди насильства, але вже зараз ми можемо спостерігати за наслідками такого перегляду, це збільшення агресивності, але яка мотивація перегляду фільмів з епізодами насильства? Дослідження проведене у 2007 році, виявило такі цифри, 62,2 % старшокласників і 66,9 % дорослого населення України дивляться телевизор щодня. Тривалість телеконтактів у підлітків у середньому три години на день, а за тиждень - 21 години. [6, 184] Протягом останніх десятиріч збільшується питома вага та жорстокість сцен насильства у художніх фільмах, що демонструються на кіноекранах [10, 53-75; 5, 162]. Дослідження західних психологів довели, що перегляд таких сцен, особливо дітьми, спричиняє зростання агресивності поведінки глядача, ймовірності вчинення ним насильницького злочину [9, 330]. Проте радикально вирішити цю проблему, заборонивши демонстрацію такої продукції не дозволяє повага до свободи вибору глядача та інтереси кіноіндустрії, засобів масової комунікації.

Однак негативний вплив побаченого на екрані насильства опосередковується образом цього насильства, що формується у глядача. Саме неадекватне сприйняття екранного насильства створює передумови для негативних поведінкових наслідків. Таким чином, постає проблема чинників сприйняття насильства у кінострічках. Одним із найважливіших таких чинників є мотивація глядача.

Мотивація перегляду може бути різною, адже глядач може бажати подивитись сцени насильства чи його можуть приваблювати інші речі у цій картині. Відповідно різною буде реакція глядача на епізоди насильства.

Л. М. Баженова вважає, що мотиви звернення до телебачення є виразом функцій телебачення. В результаті отримуємо набір із п'яти мотивів, що відповідають п'яти функціям: пізнавальний, рекреаційно-розважальний, дозвоільний (я дивлюсь телевизор, тому що мені немає чим зайнятись), мотив компенсації нестачі міжособистісного спілкування, мотив втечі від дійсності (я дивлюсь телевизор, щоб забути про неприємності) [2, 22].

При перевірці важливості виділених мотивів як причин звернення московських школярів до телебачення виявилось, що загальна вага пізнавального та розважального мотивів у масі всіх відповідей склала 64% (пізнавальний – 32%, розважальний – 32%). Пізнавальний мотив у початкових класах менш значущий, ніж розважальний, а починаючи з п'ятого класу, він стає домінуючим [2, 23-33].

Американський дослідник Ч. Уїннік виділив шість мотивів звернення людей до телебачення, що найчастіше зустрічались у відповідях респондентів: 1) отримання інформації; 2) розвага; 3) стимулювання бесіди; 4) соціальна інтеграція; 5) супроводження звичайних справ; 6) перегляд у компанії [6, 66].

М. Афанасьєв виводить мотиви відвідування кіно з головних функцій останнього: пізнавальної, виховної, розважальної, компенсаторної та естетичної. До пізнавальних мотивів належать бажання: краще пізнати

життя; дізнатись, як живуть інші люди; побачити й пережити те, що не можна пережити у реальному житті. Нормативно-виховна функція кіно передбачає такі мотиви: навчитись правильно поводити себе у житті; розвинути свій естетичний смак; побачити гру улюблених акторів. Розважальна, компенсаторна та естетична функції реалізуються у прагненні: відволіктись, піти від повсякденних турбот; відпочити; розважитись; провести вільний час; отримати естетичну насолоду [1, 63-68].

У дослідженні С. О. Іосіфяна та В. А. Петровського, опублікованому у 1995 році, наводяться дані, за якими учні шкіл, як і дорослі, йдуть до кінотеатру, щоб пережити почуття радості та весілля (36%), надію на краще (20%), гострі відчуття (18%), віру у добро та правду (14%), еротичні почуття (8%) [3, 85].

За даними Л. Д. Ронделі, інтерес старшокласників до фільму визначається: "цікавістю історії, що розповідається у фільмі", "показом погонь, бійок, різних зіткнень", "щасливим кінцем", "еротичними та порнографічними сценами", "інтересом до кіногероя" [7, 92].

М. М. Корольов та Г. М. Ліфшиц емпірично виділили три групи мотивів відвідування кіно студентами:

Провести вільний час, відволіктись від повсякденних турбот;

Скласти власне уявлення про фільм, що обговорювався друзями, знайомими, засобами масової комунікації;

Задовольнити інтерес до фільму як витвору мистецтва, бажання познайомитись з новою роботою улюблених акторів, режисерів [4, 44-45].

Усі названі класифікації можуть бути корисними для нашого дослідження. Проте, нажаль, ми практично не знаходимо в них указівок на мотиви перегляду фільмів, що містять насильство.

Отже, **мета** нашого дослідження – визначити мотиви перегляду художніх фільмів із змістом насильства. Для досягнення зазначеної мети здійснено описане нижче емпіричне дослідження.

Методика дослідження

Вибірка налічувала 146 студентів Інституту журналістики, Військового інституту, факультету соціології та психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, фінансово-економічного факультету Київського національного університету, юридичного факультету, факультету соціального управління Академії праці та соціальних відносин. Серед досліджуваних було 63 чоловіки, 83 жінки, вік опитаних дорівнював 17-20 рокам, середній вік – 18,6 років.

Опитаних просили відповісти на запитання:

1. Як часто за останній рік Ви дивитесь художні фільми, де показується насильство (бійки, побиття, тортури, убивства тощо)? Укажіть середню кількість на тиждень;

2. Чи подобається Вам дивитись художні фільми, що зображують насильство (бійки, побиття, тортури, убивства тощо): 1 - дуже подобається, 2 - подобається,

3 - скоріше подобається, 4 - важко відповісти, 5 - скоріше не подобається, 6 - не подобається, 7 - дуже не подобається.

3. Скільки б Ви хотіли дивитися фільмів із зображенням насильства (бійок, побиттів, тортур, убивств і т.п.): 1- менше, ніж дивлюся тепер, 2 - стільки, скільки дивлюся тепер, 3 - більше, ніж дивлюся тепер.

4. Укажіть, що змушує Вас дивитися художні фільми із зображенням насильства (бійок, побиттів, тортур, убивств і т.п.). Назвіть причини й оцініть їхню важливість за семибальною шкалою, де «1» - не важливо, «7» - дуже важливо;

Для обробки даних, що проводилась у статистичному пакеті SPSS, застосовано кореляційний аналіз, розрахунок t-критерію Студента та критерію хі-квадрат.

Результати

На початковому етапі аналізувалась частота перегляду та привабливість кінонасильства. Установлено, що ці показники суттєво різняться для чоловіків та жінок. Т-критерій Стюдента ($p < 0,01$) показав, що юнаки значно частіше за останній рік дивилися художні фільми, де зображувалось насильство (табл. 1). В середньому на тиждень юнаки переглядали 3,3 таких стрічки, дівчата - 1,5.

Крім того, юнакам більше ніж дівчатам подобається дивитись художні фільми, де зображується насильство (бійки, побиття, торттури, вбивства) (табл. 2).

Шкала, сконструйована на основі обговорюваного запитання, може розглядатись як метрична, оскільки розподіл відповідей, як показує критерій Колмогорова-Смирнова, на рівні статистичної значущості 0,01 не відрізняється від нормального.

Таблиця 1

Частота перегляду чоловіками та жінками художніх фільмів, де зображується насильство

Стать	Частота					
	менше 1	1	2	3	4	5 та більше
Чоловіки	13,5%	23,1%	15,4%	9,6%	17,3%	21,1%
Жінки	31,5%	28,8%	20,5%	11%	2,7%	5,5%

Таблиця 2

Привабливість кінонасильства для чоловіків та жінок

Відповідь	Чоловіки	Жінки
Дуже подобається	7,1%	3,8%
Подобається	14,3%	7,7%
Скоріше подобається	23,2%	5,1%
Важко відповісти	26,8%	17,9%
Скоріше не подобається	14,3%	23,1%
Не подобається	7,1%	23,1%
Дуже не подобається	7,1%	19,2%

Отже, маємо право розрахувати середнє за шкалою, яке для жінок дорівнює 4,9 ("скоріше не подобається"), для чоловіків 3,77 (ближче до "важко відповісти").

Відкривається також можливість застосувати t-критерій Стюдента для встановлення значущості відмінностей між цими середніми. Результати показують, що зазначені відмінності є статистично значущими на рівні 0,001.

Із 134 осіб, що відповіли на запитання щодо бажання дивитись забарвлені насильством стрічки, 50% опитаних стверджували, що хотіли б дивитись таку продукцію менше, ніж дивляться тепер, 47,8% - стільки, скільки дивляться тепер, 2,2% - більше, ніж дивляться тепер. Застосування критерію хі-квадрат не показало існування статистично значущих відмінностей між чоловіками та жінками у відповідях на дане запитання.

Таким чином, можна дійти висновку, що потреба досліджуваних у перегляді обговорюваних художніх фільмів задоволена. Глядачі дивляться такі фільми в обсязі, бажаному для них чи, навіть, набагато більшому за бажаний. Дуже незначна кількість опитаних відчувають недостатність задоволення даної потреби.

Які самі мотиви знаходяться в основі бажання переглядати кінонасильство? На питання щодо мотивів перегляду зазначеної продукції з 146 опитаних

відповіли 118 осіб. З них 17,8% стверджували, що уникають дивитись чи практично не дивляться такі кінокартини. Інші досліджувані давали відповіді, що можна впорядкувати у перелічені нижчі категорії:

1. Відсутність суттєвих причин (випадок, звичка, відсутність зрозумілих причин). Приклади відповідей: дивлюсь випадково; нічого, чиста випадковість;

2. Відсутність вибору (постійна демонстрація таких фільмів телебаченням, відсутність інших фільмів). Приклади відповідей: це показує телебачення; щось потрібно дивитись, якщо іншого не показують; відсутність альтернативи; присутність насильства практично в кожному фільмі; художніх фільмів із зображенням насильства дуже багато, а нормальні фільми показують рідко; крім цих фільмів більше нічого дивитись;

3. Проведення вільного часу (наявність вільного часу, що необхідно заповнити). Приклади відповідей: дивлюсь, оскільки немає, що робити; нудьга; багато вільного часу;

4. Вплив оточення (перегляд разом із друзями, рідними). Приклади відповідей: дивлюсь, тому що дивляться батьки; домашні дивляться такі фільми; переглядаю у компанії друзів;

5. Вплив реклами, порад (зацікавила реклама, порадили друзі). Приклади відповідей: реклама; рекомендації знайомих; поради друзів; популярність фільму; "хіт сезону"; загальноновизнаний фільм;

6. Прагнення до різноманітності (бажання зміни вражень). Приклад відповіді: для різноманітності слід дивитись усе;

7. Прагнення відволіктись (бажання переключитись на щось інше). Приклад відповіді: відволіктись;

8. Гумор (бажання посміятись). Приклад відповіді: інколи такі фільми викликають сміх;

9. Відповідність настрою (подобається у певному настрої). Приклад відповіді: просто цікаво інколи подивитись такий фільм;

10. Цікавість (такі фільми подобаються, їх цікаво дивитись). Приклади відповідей: полюбляю бойовики; цікаво;

11. Захоплення (такі фільми активізують емоційну сферу). Приклади відповідей: активізує; захоплює; азарт; це піднімає адреналін; збуджує емоції;

12. Емоційне тренування (вироблення емоційної стійкості до екстремальних ситуацій). Приклади відповідей: емоційне "загартування"; потренувати нерви;

13. Задоволення від переживання негативних емоцій (подобається переживати страх, відразу, жалість). Приклади відповідей: страх; полюбляю інколи відчувати страх при перегляді фільму;

14. Красиве бойове мистецтво (подобається довершена техніка бою). Приклади відповідей: мистецтво бою; красиве бойове мистецтво;

15. Видовищність, спецефекти (вражаючий відеоряд). Приклади відповідей: видовищність; класні спецефекти;

16. Знайомство з новим (можливість отримати нову інформацію, повчальність, розширення кругозору). Приклади відповідей: це повчально в деяких випадках; щоб у житті уникнути подібної ситуації; бажання подумати над чимось незвичайним, незрозумілим; для розширення кругозору;

17. Цікавість до нового чи невідомого фільму (бажання познайомитись з раніше не відомим фільмом). Приклади відповідей: новинка; новий фільм;

18. Цікавість до інших аспектів фільму (цікавий сюжет, пригоди, історичні події). Приклади відповідей: сцени насилля – частина в цілому цікавого фільму; захоплюючий сюжет; полюбляю гостросюжетні фільми; цікаво, чим усе закінчиться; пригоди; історичний фільм; проблеми, що зачіпаються у фільмі;

19. Улюблені герої, актори (бажання подивитись фільм про улюбленого героя, подивитись на гру акторів, що подобаються, творчість режисера). Приклади відповідей: відомі актори; улюблений актор; цікаві герої; головний герой (знаменитість);

20. Відсутність відповіді (досліджуваний не зміг відповісти на питання).

Дуже рідко (1-2 рази) зустрічались твердження, що належать до категорій: відволікання; гумор; відповідність настрою; тренування емоцій; красиве бойове мистецтво; не можу відповісти. Відповіді інших категорій зустрічались у протоколах значно частіше (рис. 1). Тільки останні використовувались у подальшому кореляційному аналізі.

Рис. 1. Частота називання опитаними мотивів перегляду художніх фільмів із змістом насильства.

Мотиви: 1-відсутність суттєвих причин; 2-відсутність вибору; 3-необхідність провести вільний час; 4-вплив оточення; 5-реклама, поради; 6-різноманітність; 7-цікавість; 8-захоплення; 9-задоволення від переживання негативних емоцій; 10-видовищність, спецефекти, 11-знайомство з новим; 12-знайомство з фільмом; 13-цікавість до інших аспектів фільму; 14-улюблені герої, актори.

Слід зауважити, що результати застосування критерію χ^2 -квадрат не показали існування статистично значущих відмінностей у частоті називання чоловіками та жінками перелічених мотивів.

Як бачимо, провідним мотивом перегляду обговорюваних кінофільмів є цікавість як безпосереднє емоційне задоволення від побаченого. Привабливим також є зміст фільму, безпосередньо не пов'язаний з насильством, актори та герої стрічки. Суттєвим внеском у глядацьку мотивацію є бажання провести вільний час та відсутність можливості дивитись щось інше.

Після виділення мотивів перегляду кінонаси́льства відкрилась можливість встановлення зв'язків прояву цих мотивів з особливостями сприйняття такої екранної продукції. Виявилось, що незадоволене бажання перегляду стрічок із змістом насильства корелює з імовірністю називання досліджуваним таких мотивів перегляду зазначених стрічок: бажання різноманітності ($r = 0,24$; $p < 0,01$; $n = 117$), цікавість ($r = 0,35$; $p < 0,001$; $n = 117$), захоплення ($r = 0,19$; $p < 0,05$; $n = 117$). Проявилась також обернена кореляція зазначених показників із прагненням уникати кінофільми із зображенням насильства ($r = -0,32$; $p < 0,001$; $n = 117$).

З привабливістю художніх фільмів із змістом насильства корелювали мотиви: цікавість ($r = 0,43$; $p < 0,001$; $n = 117$), захоплення ($r = 0,28$; $p < 0,01$; $n = 117$), прагнення уникати перегляду такої продукції ($r = 0,37$; $p < 0,001$; $n = 117$).

З частотою перегляду стрічок із змістом насильства корелювали мотиви: відсутність вибору ($r = 0,39$; $p = 0,001$; $n = 109$), прагнення уникнути перегляду таких стрічок ($r = 0,39$; $p = 0,001$; $n = 109$).

Крім того, показники бажаності перегляду корелювали з частотою перегляду ($r = 0,24$; $p < 0,01$; $n = 124$) та привабливістю ($r = 0,51$; $p < 0,001$; $n = 134$) забарвлених насильством художніх фільмів.

Таким чином, мотиви перегляду художніх фільмів із змістом насильства, що відображають безпосередню емоційну привабливість зображеного насильства, пов'язані зі збільшенням привабливості зазначеної кінопродукції та бажання її переглядати.

Можна провести паралелі між викладеними результатами та даними інших авторів. Так, К. А. Тарасов шляхом опитування російських старшокласників установив, що найбільш емоційно привабливими для них насильницькими сценами у художніх фільмах є: показ бойових мистецтв (62-69%), рукопашні сутички (53-56%), демонстрація руйнівної сили сучасної зброї (45-46%). Цей автор вважає, що подібне насильство сприймається глядачами як вищою мірою умовне явище, завдяки чому його негативний вплив на соціальні установки є мінімальним. Найбільші негативні емоції провокують сцени жорстокості (у 51-59% опитаних), крові, каліцтв, передсмертних страждань (49-51%). Нейтральну емоційну реакцію (байдужість) найчастіше викликають сцени з перестрілками. Половина (53%) старшокласників віддають перевагу фільмам із малою кількістю насильства, але складною інтригою, сюжетом. Однак третині юних глядачів (30%) імпонують картини з надлишком насильства і цікавих сюжетних поворотів. Проте тільки одному відсотку старшокласників

подобаться фільми з простим сюжетом та чисельними сценами насильства [8, 17-19].

Р. Тамборіні з колегами опитав 155 глядачів віком 15-45 років із метою визначення причин відвідування та привабливості фільмів жахів. Було виділено три важливих фактори привабливості таких фільмів: 1) Бажання глядачів пережити вдаль розв'язку, що зазвичай наявна у фільмах жахів; 2) Бажання глядачів бачити руйнування, насилля; 3) Прагнення глядачів до пошуку гострих відчуттів [12, 415-436].

У дослідженні Б. Меде вивчалась мотивація дорослих глядачів фільмів жахів. Для розробки опитувальника мотивації глядача, що містив п'ять шкал, використовувався метод фокус груп. Головне дослідження проводилось в кінотеатрі за участю 209 глядачів, середній вік яких дорівнював 46 рокам. Результати показують, що провідними мотивами перегляду зазначених фільмів є пошук гострих відчуттів та замісного захоплення небезпекою. Це узгоджується з теоріями збудження, зокрема, із концепцією М. Зукермана щодо пошуку гострих відчуттів у забарвлених насильством фільмах.

Додаткове дослідження якісного характеру було проведено з невеликою групою дорослих ($n = 28$). Досліджувані писали есе, де характеризували власну мотивацію перегляду фільмів жахів. Остання варіювала, як показав аналіз, в залежності від статі та віку. На підставі результатів проведеної роботи Б. Меде дійшов до висновку, що метод аналізу есе надає можливість отримати точну інформацію щодо глядацької мотивації [11, 2717].

Висновки

Проведене дослідження надає можливість дійти таких висновків:

1. Для студентської молоді головними мотивами перегляду художніх фільмів із змістом насильства є (у порядку значущості): цікавість як привабливість показаного насильства, відсутність вибору, привабливість не пов'язаного з насильством змісту стрічки, бажання подивитись на улюблених акторів та героїв, бажання, якимось чином заповнити вільний час, бажання познайомитись з невідомим фільмом, бажання познайомитись з чимось новим під час перегляду, випадковість, емоційне захоплення, задоволення від переживання негативних емоцій під час перегляду, вплив оточення, реклама та поради інших, видовищність таких фільмів та прагнення до різноманітності.

2. Такі мотиви перегляду художніх фільмів із змістом насильства, як цікавість, захоплення, прагнення до різноманітності, що у цілому відображають безпосередню емоційну привабливість зображеного насильства, пов'язані зі збільшенням привабливості зазначеної кінопродукції та бажання її переглядати.

Розглянута проблема має інший аспект. Крім мотивів, що примушують глядача дивитись кінофільми із змістом насильства, важливо дослідити характер впливу провідної мотивації особистості на реагування на сцени насильства у художніх фільмах.

Література / References

- Afasizhev, M. (1971). *Motives for visiting films and socio-psychological functions of film art. Sociological studies of cinematography*. Moscow, All-Union Scientific Research Film and Photo Institute. [in Russian]
- Афасижев, М. (1971). *Мотивы посещения фильмов и социально-психологические функции киноискусства*. Социологические исследования кинематографа. Москва, Всесоюзный научно-исследовательский кинофотоинститут.
- Bazhenova, L. (1990). Formation of the foundations of screen literacy in junior schoolchildren. *Educational functions of mass media*. Moscow, Novosti Press Agency. [in Russian]
- Баженова, Л. (1990). Формирование основ экранной грамотности у младших школьников. *Воспитательные функции средств массовой коммуникации*. Москва, АПН СССР.
- Iosifyan, S., Petrovsky, A. (1995). Cinematography: children's and teenagers' viewers. *SOCIS*, 3 (M), 83-88.
- Иосифян, С., Петровский, А. (1995). Кинематограф: детский и подростковый зритель. *СОЦИС*, 3 (M), 83-88.
- Korolyov, N., Lifshits, G. (1981). The impact of the film repertoire in the process of forming young audiences. *The young spectator: problems of sociology of cinema*. Moscow, All-Russian Film Research Institute. [in Russian]
- Королев, Н., Лифшиц, Г. (1981). Воздействие кинорепертуара в процессе формирования молодых зрителей. *Юный зритель: проблемы социологии кино*. Москва, ВНИИ киноискусства.
- Latynova, T. (1996). Violence in the media and aggressive behavior. *Cognition. Society. Development*. Moscow, IP RAS. [in Russian]
- Латынова, Т. (1996). Насилие в средствах массовой информации и агрессивное поведение. *Познание. Общество. Развитие*. Москва, ИП РАН.
- Naidionova, L., Barykoltza, O. (2009). *Media culture of the person: socio-psychological approach*. Kyiv, Midenium.
- Найдионова, Л., Баришкольца, О. (2009). *Медіакультура особистості: соціально-психологічний підхід*. Київ, Міденіум.
- Rondeli, L. (1995). "Kinomenya" of schoolchildren. *SOCIS*, 3, 92-94. [in Russian]
- Рондели, Л. (1995). «Киноменю» школьников. *СОЦИС*, 3, 92-94.
- Tarasov, K. (2000). *The impact of violence in feature films on the younger generation*. Moscow, Moscow State University. M.V. Lomonosov. [in Russian]
- Тарасов, К. (2000). *Эффект воздействия насилия в художественных фильмах на подрастающее поколение*. Москва, МГУ им. М. В. Ломоносова.
- Harris, R. (2003). *Psychology of mass communications*. Saint Petersburg, Prime-EVROZNAK.
- Харрис, Р. (2003). *Психология массовых коммуникаций*. Санкт-Петербург, Прайм-ЕВРОЗНАК.
- Allen, J., Livingstone, S., Reiner, R. (1998). True Lies: Changing image of crime in British postwar cinema. *European Journal of Communication*, 13(1), 53-75.
- Meade, B. (2000). Adult motivations for viewing horror films. *Dissertation Abstracts International*, 60 (8-A), 2717.
- Tsekhmister, Ya. (2014). Paradigm analysis of the personality sociogenesis. *Fundamental and Applied Researches in Practice of Leading Scientific Schools*, 6, 169-173.
- Tamborini, R., Stiff, J. (1987). *Predictors of horror film attendance and appeal: An analysis of the audience for frightening films*. *Communication Research*, 14 (4), 415-436.